



# Lapsibudjetoinnin tavoitteet ja oikeudellinen perusta

Pirkanmaan hyvinvointialueen hyvinvointi- ja kokonaisturvallisuusvaliokunta 24.10.2024

Mikael Malkamäki  
Lapsibudjetointipilotin koordinaattori  
Erityisasiantuntija, lapsiystävällinen hallinto

*Miten talousarviota ja tilinpäätöstä voidaan tarkastella lapsen oikeuksien näkökulmasta?*

*Miten julkisia varoja kohdennetaan lapsiin?*

*Millaisia vaikutuksia käytetyillä varoilla saadaan aikaan lapsen oikeuksien ja hyvinvoinnin toteutumisen näkökulmasta?*

*Millainen talouspäätös toteuttaa lapsen oikeuksia parhaalla mahdollisella tavalla?*

# Lapsibudjetointi pähkinänkuoressa

- **Lapsibudjetoinnilla tarkoitetaan** hyvinvointialueen talousarviosta ja tilinpäätöksestä tehtävää lapsilähtöistä **budjettianalyysiä** sekä talouspäätösten **lapsivaikutusten arviointia**
  - budjettianalyysillä tarkoitetaan talousarvion ja tilinpäätöksen analyysiä, jossa arvioidaan määrärahakohdennukset ja toteumat lapsiin
  - lapsivaikutusten arvioinnilla tarkoitetaan menetelmää, jolla selvitetään (talous)päätösvaihtoehtojen vaikutukset lapsen oikeuksiin ja hyvinvointiin. Arvioinnin pohjalta tulee valita lapsen etua parhaiten toteuttava vaihtoehto.

# Lapsibudjetoinnin tavoitteet

- Lapsibudjetointi tuottaa päätöksenteon tueksi tietoa, jonka avulla voidaan
    - tuoda esille lapsiin ja nuoriin julkisen vallan kohdistamat resurssit
    - arvioida resurssien kohdistamisen ja toiminnan vaikutuksia ja vaikuttavuutta
    - pitkällä aikavälillä kohdentaa lapsiin ja nuoriin kohdistuvat määrärahat sekä oikeudenmukaisesti että vaikuttavasti
    - kiinnittää huomio ilmiöihin ja lapsen oikeuksiin poikkihallinnollisesti
- Tavoitteena mahdollistaa tiedolla johtamista
- Lapsibudjetoinnilla saatavan tiedon tulee ohjata tulevien talousarvioiden suunnittelua ja talousjohtamista

# MITÄ ON LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI?

- Lapsivaikutusten arviointi (LAVA) = lasten edun ensisijaista huomioon ottamista päätöksissä, jotka koskevat lapsia ryhmänä

*Millaisia vaikutuksia päätöksellä on lasten oikeuksien toteutumiseen, hyvinvointiin ja arkeen?*

*Millainen päätös toteuttaa lapsen oikeuksia parhaalla mahdollisella tavalla?*



Pohjana YK:n lapsen  
oikeuksien sopimus

Lähde: Suomen UNICEF

# Oikeudellinen perusta

- YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus
  - 3 artikla: *”Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.”[...]*
  - 4 artikla: *”Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarpeellisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin toimiin tässä yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi. Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteuttamiseksi sopimusvaltiot ryhtyvät mahdollisimman täysimääräisesti tällaisiin toimiin käytettävissä olevien voimavarojensa mukaan ja tarvittaessa kansainvälisen yhteistyön puitteissa.”*

# Oikeudellinen perusta

- Lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti 19:
  - Yleissopimuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan lapsen etu on ensisijaisesti otettava huomioon kaikissa lapsia koskevissa toimissa. Sopimusvaltiot ovat velvollisia sisällyttämään tämän periaatteen kaikkiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja oikeudellisiin menettelyihinsä, jotka vaikuttavat suoraan tai välillisesti lapsiin, myös talousarvioihin, ja soveltamaan sitä niissä.
  - **Lapsen edun tulisi olla ensisijaisesti huomioon otettava seikka talousarvioprosessin kaikissa vaiheissa ja kaikissa lapsiin vaikuttavissa talousarviopäätöksissä.**
- Vaikuttavuudesta: “[...] Sopimusvaltioiden tulisi jatkuvasti arvioida sitä, kuinka talousarviot vaikuttavat eri lapsiryhmiin, ja varmistaa, että niiden talousarviopäätöksillä saavutetaan parhaat mahdolliset tulokset mahdollisimman monen lapsen osalta, kiinnittäen erityishuomiota haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin.”



# Oikeudellinen perusta

- Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki (6-7 §) edellyttää lapsivaikutusten arviointia hyvinvointialueilla ja kunnissa
  - Hyvinvointialueen ja kunnan on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin.
  - Hyvinvointialueen ja kunnan on seurattava asukkaittensa elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin sekä raportoitava niistä valtuustolle.
- Eduskunnan 13. lausuma sote-lainsäädäntöä hyväksyttäessä:
  - *”Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää lapsibudjetointia ja lapsivaikutusten arviointia siten, että ne voidaan ottaa käyttöön hyvinvointialueilla vuosittaisessa talousarviossa mahdollisimman pian hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyttyä.”*

# Lapsibudjetoinnin askelmerkit



Osa-alueet	Taso 1: Alkuvaihe	Taso 2: Havahtuminen	Taso 3: Kehittyminen	Taso 4: Vakiintuminen	Taso 5: Systemaattisuus
Lapsen oikeudet	Lapsen oikeuksia ei tunnisteta.	Lapsen oikeuksien sopimuksen neljä yleisperiaatetta tunnetaan.	Lapsen oikeudet ja niiden merkitys lasten hyvinvoinnin kannalta ymmärretään.	Lapsen oikeuksia edistetään systemaattisesti toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.	Lapsen oikeudet toteutuvat.
Lapsivaikutusten arviointi	Ei ole kykyä tunnistaa, millä päätöksillä on vaikutuksia lapsiin.	Tunnistetaan, millä päätöksillä on vaikutuksia lapsiin.	Yksittäisissä päätöksissä arvioidaan, millaisia vaikutuksia niillä on lapsiin.	Arvioidaan systemaattisesti, millaisia vaikutuksia päätöksillä on lapsiin.	Arvioidut lapsivaikutukset ja lapsen etu ohjaavat päätöksentekoa.
Lapsilähtöinen budjettianalyysi	Ei tiedetä, kuinka paljon määrärahoja kohdistuu lapsiin.	Lapsiin kohdistuvien resurssien seuranta tehdään.	Talous- ja toteumatietoa analysoidaan sekä palveluittain että palveluluokittain.	Resurssien ja tavoitteiden yhteyksiä ymmärretään. Tietoa sovelletaan budjettiprosessissa.	Osataan perustellusti priorisoida resursseja vaikuttaviin toimiin.
Tiedolla johtaminen	Tavoitteita lasten ja nuorten hyvinvoinnille ei ole asetettu.	Selkeitä ja perusteltuja tavoitteita lasten hyvinvoinnille on asetettu.	Asetettujen tavoitteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan. Kuvataan lasten ja nuorten ilmiöitä ja syy-seuraussuhteita.	Ilmiöiden ja syy-seuraussuhteiden pohjalta luodaan yhteyksiä tavoitteiden ja toimintojen välille.	Lasten hyvinvointi ohjaa ja yhteensovittaa eri toimintojen toimintaa.

# Miten lähteä liikkeelle?

- Lapsen oikeuksien koulutuskokonaisuus [eOppivassa](#)
- [Lapsivaikutusten arvioinnilla parempia päätöksiä -ohjeistus](#)
- Lapsibudjetointipilotin tuotokset julkaistaan vuoden 2024 lopussa, päätöswebinaari pidetään 16.12.2024. Tervetuloa kuulolle!

Kiitos!

[mikael@unicef.fi](mailto:mikael@unicef.fi)

**LAPSI-**  
**strategia**